

A TENGER MINT VÁGY

– részlet a *Vadhús* című
készülő regényből

– Nem szeretem a végtelent, mert a végtelenben nincs az embernek otthona – mondta az Üvegezőnő, majd hozzátette: – Ezért félek az óceántól és az égbolttól.

Hitetlenkedve néztem rá, míg ő ujjaival nyugtalanul pödörte a haját, és meg sem hallotta, amit csöndesen magamnak mondtam: – A végtelenség megismerése utáni vágy nélkül nem foglalkoztatna bennünket annyira a véges, és a halandóság sem.

– Az igazi jó és életet adó víz az édesvíz, míg a sós tengervíz ellensége az embernek – folytatta már kevesebb meggyőződéssel. – Talán azért gondolom ezt, mert egész életemben folyó közvetlen közelében éltem.

(Miért érdekel téged annyira a végtelen és a halandóság? Félsz a haláltól? Ha félsz, akkor miért hoztál erre a szigetre, ahol megölhetlek, mint a Művésznőt, és nyomtalanul eltüntethetem a testedet, amely annyi gondot okozott neked? Kihívtad a sorsot magad ellen, a sorsod pedig én vagyok. A tested is én vagyok, és az árnyékom is. Megmondtam neked, az igazi jó és életet adó víz az édesvíz, a sós tengervíz pedig ellensége az embernek, halált hozó.)

Nem volt kedvem vitatkozni, se megosztani vele az álomban gyakran visszatérő élményemet: egy halványzöld vizű üregben lebegek, jól érzem magam, biztonságban vagyok a víz alatt, pedig nem is lélegzem. Való-

jában nem is hiányzik a levegő. Aztán, valami ismeretlen okból, süllyedni kezdek, és egyre sötétebbé és fenyegetőbbé válik a nyugodt mélység. Ez az ismeretlen víztömeg mégis vonz engem, holott veszélyt, figyelmeztetést érzek vele kapcsolatban: ha engednék a mélység és a sötét víz csábításának, örökre lent maradnék. Ekkor fölnézek, és látom, a víz fönt sokkal világosabb, egy helyen pedig sárgás fényűvé válik, és nekem oda föl kell jutnom mindenáron. Ekkor úszó mozdulatokkal, iszonyatos erőfeszítéssel följebb, a világosabb zöld vízrétegbe kerülök, majd mikor elérem a homályos sárga vízréteget, ahol a felszín, a vízi barlang kijárata van, felszabadult, örömteli érzés fog el. És ekkor, mintha felszakadt volna a tüdőm, elkezdek lélegezni.

(Nem véletlenül álmodtad, hogy egy halványzöld üregben lebegsz, és az ismeretlen és sötét mélyvíz annyira vonz, hogy ha engednél a csábításának, örökre lent maradnál. Na, és ha lent maradnál? Szilárd héjat növesztenék neked puha hússod köré, és kagylóvá változtatnának. Megtehetném, ha akarnám, vagy ha te akarnád. Te, persze, csupán azt láttad: a hajamat spirálisra, csiga alakúra pödörtem, de azt már nem vetted észre, amíg te beszéltél, addig én csigaházat növesztettem a testem köré.)

Arra eszméltem, hogy kapkodva vettem a levegőt, és az Üvegezőnő érdeklődéssel figyelt engem. Jobb kezének ujjaival mostanra már teljesen spirálisra pödörte hosszú, barna haját a jobb oldalon. Úgy láttam, nem volt tudatában a mozdulatainak, mert, kezét fönt tartva, továbbra is mozgatta az ujjait a levegőben.

– Most elmesélem magának, miért vette meg a Művésznő ezt a kis kőházat, amelyben most vagyunk, miért pont itt, ezen a szigeten – mondtam az Üvegezőnőnek, de ő, a magasra emelt jobb kezével dermedten, kővé válva, nem rám, hanem egy belső hangra figyelt. Ennek ellenére folytattam:

– Mikor először hívott meg a Művésznő ebbe a hvari kőházába, egyik délelőtt a kis udvarban, a kőasztalnál üldögéltünk, én a zsenge leanderhajtásokat nézegettem, amikor váratlanul hozzám fordult: – Hány hazá-

ja lehet egy embernek? Hány hazát vehetnek el az embertől? – Nem tudtam, mit válaszoljak. Ő mintha nem is várt volna rá, tovább beszélt: – Hvar a tonál szigete. A tonál is sziget. Mindannyiunknak van egy személyes tonálja. Minden, amit önmagunkról és a világról tudunk, a tonál szigetén található – mondta valakinek, aki nem én voltam. Ezután sokáig szótlánul ültünk. Egy nagyon fiatal gyíkocsk a kőből faragott, egykori olajsajtóló kád falán mászott föl óvatosan, kissé ügyetlenül, és a kőkádba ültetett leander közelébe merészkedett. Láthatóan jól érezte magát az átmelegedett virágföldön. A Művésznő törte meg a csöndet: – a Vis szigetről sugárzott Nautik rádió mondta be tegnap, hogy megszűnt Jugoszlávia. Nem létezik többé – tette hozzá erőltetett nyugalommal, de meg-megrándult az arca. – Mint tudja, Újvidéken születtem, azokban az években, amikor Magyarország része volt, csak később Jugoszláviáé, mostanában pedig már Szerbiához és Montenegróhoz tartozik. Jugoszláviának nevezték azt az országot, amely szárba szökkenett és kivirágzott, és akkor is ott voltam, mikor földarabolták. A halálhörgését nem vártam meg. Most egyik porhüvelyétől a másikig utazgatók – mondta kesernyésen. Azon a délelőttön hosszan beszélt Carlos Castanedáról és a tonálról. A csönd erejéről. A halványsárgás, átetsző testű gyíkocsk egész idő alatt merev üveg pupillákkal nézte a Művésznőt. Én nem léteztem számára.

(Nincs abban semmi meglepő, ha a gyíkocsk számára te nem léteztél. Az érzékelés módját mindig az adott téridő határozza meg; tőle függ, hogy az energiamezők számtalan kötege közül melyiket használjuk. Az idő modalitásának érzékelése és annak a néhány kiválasztott energiamezőnek a felhasználása halandóvá tesz bennünket, mert felemésztí az összes rendelkezésünkre álló kozmikus energiát. Lehet, miként az az átlátszó testű gyíkocsk, te is elhasználtad az összes életerőt, és csupán árnyéka vagy régi önmagadnak, de az is meglehet, az én árnyékom vagy, vagy a Művésznőé.)

Időközben sötét felhőkabátok tornyosultak

Vis szigete felől. Eső lesz, szóltam az Üvegezónőnek, aki behunyt szemmel ült, és álétan lógatta a karját, mintha az nem is őhozzá tartozó testrész, hanem egy idegen tárgy lenne.

– Mikor adta oda magának ennek a háznak a kulcsait a Művésznő? – kérdezte álmatagon az Üvegezónő.

– A kilencvenes évek közepén, a jugoszláviai háború idején, mielőtt Marseille-be utazott. Akkor hagyta nálam megőrzésre sok kéziratát, fényképét és kollázsát.

– Nem gondolt arra, hogy a Művésznő is félt a végtelennek tűnő tengertől és az égbolttól, és azért vette ezt a kis kőházat a szigeten, hogy itt otthona legyen és lebegjen, akár dióhéj az óceánban? – kérdezte most már éberén az Üvegezónő.

(Ejnye, te, Szerkesztőnő, végül is nem mesélted el, miért vette meg a Művésznő ezt a házat a szigeten! Azt reméltem, egy jó kis történetet találsz ki. A hazug mesét is kíváncsian hallgattam volna. Az igazi történetet csakis én tudom, miután a Művésznő lelke az én testembe költözött.)

Éjfél után megjött a bóra, pontosan akkora iszonyú erővel, amilyennel előre jelezték. Szüntelen rohamokkal szaggatta a zsalugáterekeket, az ablakot is többször betaszította. Hajnalig az egész ház csikorgott, nyögött, fortyogott, én meg nyugtalanul forgolódtam a méhében, és arra készültem fel, hogy mint idegen testet kivet magából ez a terméskőből és fából ötvözött organizmus.

(Én is nyugtalanul forgolódtam mindaddig, míg a közeli villámcsapásra felugrottam az ágyból, és elkezdtem rohangálni a háromszobás házban. Még a padlásra is felmentem, és a kisablakon kitekintettem: onnan láttam, hogy a közeli temető előtti teraszon egy tengeri fenyőbe csapott a villám. Még innen, a kis tetőablakból is látszott a tüzes fénycsík, amit a villám hasított hosszában a fa törzsébe.)

Reggelre harsány kacagással és fénykorbáccsal ingerelt bennünket a szél. A kőház immár meghágott kanca, aki csak felsóhajt időnként, nem nyerít. Kielégült az éjszakai nászban, engedékeny lett, és nem törődött velem.

(– Ez a ház sok mindenben hasonlít arra a házra, amelyet visszatérő álmomban látok – hallom a Művésznő hangját. – Test nélkül úszom a légtelenben, gyönyörű, kék égbolt fölöttem, tündöklő, fehér sziklák és kőkerítések alattam. Illatos szél fűrdet, majd egy magas szirt tetején egy kőkerítésre szállok, ahonnan a végtelenség tárul elém: az égbolt a tenger hullámain ringatózik, és hálójával meríti ki a tenger fájdalomszikráit. Érzem, ha elrugaszkodnék a kőkerítésről, és levetném magam az előttem kitáruló szikrázó, kék végtelenbe, örökre egyesülnék a természettel: a fénnel, a léggel, a kővel, a vízzel. Ez a bizonyosság kitöltötte a lényemet, éreztem, nagy tudás birtokosa lettem: az anyagi világ nem statikus, hanem folytonosan, ritmikusan oszcillál. Az egész világegyetem szakadatlan mozgásban és cselekvésben van; ez az energia szakadatlan kozmikus tánca. Ettől a tudástól még soha nem tapasztalt gyönyörben lett részem. Az energia örökös gyönyör! Igen! Igazad van, William Blake, micsoda földöntúli öröm és a könnyűség! Ennek köszönhetően szabadultam meg a testemtől, és váltam eggyé a természettel. Ilyen lehet a megvilágosodás!)

Úgy terveztem, ma délután elvezetem az Üvegezönőt ahhoz a szirthoz, ahol egy oltárra emlékeztető sziklát Soproni Ágnes nevével és egy kék havasi gyopárra emlékeztető tűzzománc virággal jelöltünk meg két évvel ezelőtt a Művésznővel és Tamás Amarylliszszel. A kis virágcsokrot, melyet a napokban, Ágnes tragikus halálának második évfordulója napján tettem oda, minden bizonnyal a tengerbe sodorta a bóra.

Fölvágta ereit az ég. Rosszat sejtettem. Dél irányába indultunk, a nyílt tenger, a fehér kavicsos öböl felé, ahol az a kis kopár sziget a világitótoronnyal együtt hallgatja a Pokonji Dol parti kavicsai és a hullámok beszélgetését. A nyugati ég a hátunk mögött vörösen habzott. Még bugyborékolnak odalenn a sziklák, nem csillapodott le teljesen az illír hegyek felől érkező szél, de férfias szenvedélye már elmúlóban volt. A fenyvest elhagyva, még a kanyar előtt, mely a fehér kavicsos öbölbe vezet, feltűnt az a szirt, amely a világitótornyos kopár szigetre néz.

Keszthelyi Rezső

A NAGY TENGERI HALANDÓK

*Menj fel és nézz a tenger felé.
És ha felment, és arrafelé nézett,
mondta: Nincs semmi.*

*Hetedszerre egy kis felhőcske,
mint egy embernek a tenyere,
jött fel, ahol a tenger. És*

*akár egy hópehely, akként érkezett
a szívembe, egy hópehely
érkezett alá a szívembe.*

*Hihetetlenül nesztelen
olvadás a vértől a dobbanásig
és a dobbanástól a vérig.*

*És akkor ragyogása, mint a napé,
sugarak támadnak mellőle,
és ott van bennem a tenger*

*hatalmának rejteke. Harsog a hullám,
és a víz-ár magasra emeli karjait,
a nap és a hold megállnak helyükön*

*cikázó nyilai fényétől és
ragyogó kopjái villanásától.
Ó, igen. A nagy tengeri halandók.*

*Felmegyünk hétszer hetedúttal, és
nézünk a tenger felé. És ha felmegyünk,
és arrafelé nézünk: Nincs semmi.*

*Búsultunkban szétmorzsoljuk
a földet, a szőlők gyümölcsét,
leöljük a juhokat az akolban
és megtapossuk a drága füvek tábláit,
melyek illatos palántákat nevelnek.
Mert hát nem tudjuk: a mi elménk*

ültetett minket a kőfalak közé.

És enyhület csak erre *támad*:
ha még akarok hajózni, és fogok:
és bár szárazföldeken, mindegy.

Hisz' halandók, tengeriek,
nagyok, akik mindig
visszafordulnak elindult otthonukhoz.

Ne hidd azonban, hogy oly szomorú ez.
Vagy több vagy kevesebb,
a maga rendje szerint.

Miként: egy hópéhely érkezett
a szívembe, egy *kihantolt*
hópéhely érkezett alá a szívembe.

Ám ez a látomás bizonyos
időre szól, de vége felé siet,
és meg nem csal –

ha késik is, eljön,
el fog jönni, nem marad el.

– Ott van a Soproni Ágnes színésznő emlékének szentelt szikla – mondtam a mellettem csendesen baktató Üvegezónőnek. – Ágnest álmában gyilkoltatta meg a saját fia, majd a gyilkossal közösen földarabolták a testét, a húásával etették a kutyát, és különböző helyekre ásták el a maradványait. A nyomozók soha nem találták meg a teste minden részét, és rendes temetése sem lehetett. Azt a sziklát Tamás Amaryllis újságíró nő barátnőmmel együtt választottuk ki és jelöltük meg. A lány cementmasszával kisimított sziklafelületre belekarcoltuk: In memoriam Soproni Ágnes 2000.

(Nem láthattad, milyen keservesen izzadtam ki a nyálkám, hogy szilárd héjat, otthont teremtek belőle testem köré. Azt sem érezkedtem, hogy nemcsak magamnak, hanem, végig az úton, spirálisra göngyölítettem a téridő fonálát, és mindenkor egy nautilusz-csigahéjban járunk majd a Pokonji Dol és a Művésznő házához vezető úton.)

– Tűz! – sikoltott föl hirtelen az Üvegezónő, aki ez idáig gondolataiba merülve gépiesen követett, és látszólag nem figyelt arra, amit menet közben meséltem. Rémülten néztem körül, de sehol nem láttam nyomát semmiféle tűznek. – Jaj, szegénykém, tűzhalált fogsz halni! – jajgatott, és egészen furcsa hangon énekelni kezdett:

– Csigabiga gyere ki, ég a házad ideki...

(Gyere ki, Amaryllis, abból az elátkozott házból, tűzmadár ült annak a háznak a tetejébe, ne tápláld azt a szörnyűséges madarat hússoddal, csontoddal, lelkeddel, álmaiddal, szerelmeddel! Jaj, ébredj fel, ébredj fel, ne menj Ágnes asszony után!)

Fürkésztem a fenyőfák ágairól lelógó, penészkórral tömött pókhálósztatyrokot. Ezek a penészhálóban rabul ejtett túlevelű pamacsok vadhúsként duzzadt, ringatózó, fejésre kipattanó tőgyek. Távoli téridő utasait hozták magukkal ezekben a pókhálós, ragacsos időkapuszulákban.

Az alkonyat utolért és az arcunkba csorgott. Visszafordultunk Nyugatnak, de most nem a hegygerincen fel, hanem le, a város felé mentünk, úgy, mint egykor a Művésznő. Eszembe jutott, hogy innen, a téli kikötőtől kezdve, végig a ferencesek templomának kőfala mentén haladva, döbbsen vette észre a pusztítást: – Képzeld, a gyönyörű leandersövényt összekaszabolták, és szétdobálták az úton! – újságolta felindultan, mikor hazaért. – Párolgó leanderkupacok lehelték utolsó, illatos leheletüket a feltámadt szélbe. A ferencesek temploma melletti leander szegélyezte sétányt gépszörnyek túrták föl, tönkretették a fehér és rózsaszín embermagasságú leandersövényt, melyet egykor Stipe szomszédom ültetett! A gyökerek helyén, mély árok-ból sáros lé bugyogott fel. Láttam, a tengerpart mentén végig szétmarcangolták a város bélrendszerét – hadarta, a sírás határán. – Itt fenn, a Glavica dombtetőn, a kőházamból, ezekből a munkálatokból semmit sem észleltem; sem a munkagépek dübörgését, sem a leanderek halálhörgését nem hallottam – fejezte be elcsukló hangon.

Az Üvegezónő meghallgatta a gondolatai-

mat, mert karját védekezően a levegőbe emelte, ugyanúgy, mint legutóbb, amikor kővé vált. És Stipe is jól hallhatta a gondolataimat immár odafentről, ahonnan azóta is oly elhalóan csorog le a leanderek vére a nyugati égboltra, hogy az már sötétké.

Kanyargós, ismeretlen utakra tévedtünk valahogy, aztán mintha egy körkörös út vezetett volna tovább bennünket a Művésznő házába. Amint a kis kóházba értünk, vacsorát készítettem mindkettőnk számára. A halat beirdaltam, besóztam, az esti harangszóra megsült. Olívaolajjal meglocsolva, citrommal, fokhagymával, petrezselyemmel ízesítettem, és majonézes kelbimbóval körítettem. Testes, hvári vörösbort ittunk hozzá. Erről a vacsoráról jutott eszembe, hogy a Művésznő egyszer ugyanezt tálalta föl nekem ebédre. – Hvarra kell utazni. Oh, Hvar! – sóhajtott fel patetikusan, majd rám kacsintva folytatta: – Az Újvidéki Színházból a tengerre vágyódtam, a világot jelentő deszkákról a hús hullámokba, amiként Tolnai Ottó *Bayer aspirin* című költői monodramájának Színésznő hősnője is. – A Művésznő észrevette, hogy érdeklődéssel hallgatom, és mindjárt felszabadultabban folytatta. – Ezzel a szereppel, amit Tolnai nekem írt, jó ideig szimbiózisban éltem, és idővel olyan mitikus személyiség kialakulását tapasztaltam, aki a szimbiózis mindkét tagjának erejét és hatását növelte. De az idő múltával rájöttem, vannak olyan szimbiózisok, amelyekben az egyik tag elősködik a másikon. A szerep, amit játszottam, kezdett elhatalmasodni rajtam, híres lett általam. Éreztem, a szimbiózisban létrejött test csupán egy életképtelen kiméra-test, amely egymás ellen fordítja önnön részeit. A szerep ellenem fordult, ezért meg akartam szabadulni tőle. És ekkor Hvarra menekültem, hogy itt, miként a purgatóriumban, megtisztuljak, és utána újra összerakjam magamat.

Az Üvegezőnő ezúttal nem hallhatta a gondolataimat, mert némán és rezzenéstelen arccal megvacsorázott, megitta borát, majd az üres, talpas poháron legördülő borcseppnek odasúgta:

– A tenger mint vágy titokzatosabb, szebb, költőibb a valóságban megpillantott tengernél.

Judita Šalgo

AZ IRODALOM HELYZETE

Ülve

Az asztalnál ülök, ugyanabban a testhelyzetben, amiben ezt a szöveget írtam: mintha azóta olvasnám.

Önök velem szemben ülnek, mintha azóta hallgatnák. Egyenrangúak vagyunk: én Önöknek néhány ötletet tudok adni, amelyekről úgy tűnhet, hogy akár az Önöké is lehet; Önök nekem némi bizalmat, amiről úgy tűnhet, hogy akár az enyém is lehet.

A szöveg, amelyet ülve olvasok, unalmas. Mozdulatlan, amióta leírták, langyosan hatol be a fülünkbe, de a lábunk hideg marad.

Állva

Ne hallgassák, amit olvasok, inkább nézzék, hogyan csinálom (a szöveg csak kifogás, a *hogyan* a lényeg): tudómból a levegőt a hangszálaimhoz, a nyelvemhez, a fogaimhoz, az ajkamra irányítom; a rekeszizom és a koponya között megfeszülve érthető szavakká formálódik.

De nem minden szó a mellkasban keletkezik, csak a világosak és az egyértelműek, amelyek elmozdítanak a helyemről. A mélyértelműbbek a has alsó részéből érkeznek, az ágyékból, a talpaktól. A kétértelműek állandó készenlétre kényszerítenek: az ugrást jelzik számomra, de túl gyorsak a nyelvemnek, túl lassúak a testemnek. A legbölcsebbek a semmiből érkeznek, a számtalan fantomvégtagból: helyben futva mindegyik csak zörej. Álltó helyemben egy varázslatos technológia modellje vagyok. Amim nincs, azt a számra veszem.